

SARAPUUDE kasvatamisest

Mäletan, et minu lapsepõlvekojude juures karjamaa servas kasvas kena väike sarapuupadrik. See oli tõeliselt imeline looduse kink, sest sealt kogutud pähkleid sai terve pere jõulude ajal kröbistada.

Nüüdseks on elu mind sinnatäna pillutanud ja praeguse elukoha lähedal pole trehvanud ühtki sarapuud nägema, rääkimata sarapikust. Siiski tean üht kaugeimat metsatukka, kus neid rohkelt kasvab.

Kas oleks mõtet pöösaid loodusest koju tuua? Tahaksin järeltulijate rõõmuks teha väikese sarapuustanduse. Maad selleks on küllaga, aga teadmisi napib.

Vastab

KADRIN LINNA

Kuigi sarapuu perekonnas on üle 10 liigi, kasvab meil üks looduses levinud liik – hariplik sarapuu (*Corylus avellana*). Eestis on eelmise sajandi algupoolel katsetatud kasvatada ka Inglise ja Saksa päritolu kultuursarapuu sorte, ent rahuldavaid tulemusi pole saadud. Põhjuseks meie kliimas liiga lühikeseks osutunud kasvuaeg, tuum ei jõua piisavalt välja areneda. Sageli kannatas ka nende saagikus, sest isasõied külmusid märtsis-aprillis. Harrastusaednikud on kasvatanud aga nende kultuursarapuude hübriidseemikuid.

Eestis looduslikult kasvavaid sarapuid on uuritud sõjajärgsetel aastatel nii Polli katsebaasis kui ka Saaremaal Karja katsepunktis. Tulemused kinnitavad nelja väga erineva vormi esinemist. Neid nimetatakse põhivormideks, millest aegade jooksul on tolmlemise teel tekkinud lugematul hulgal teisi vorme. On aga täheldatud, et peaaegu igas suuremas sarapikus leidub kõiki põhivorme.

Sarapuu eelistab värsket viljakat sügavapõhjalist parasniisket huumus- ja lubjarikast mulda ning päi-

kesepaistelisel või poolvarjulisel kasvukohta. Pöösas kasvab edukalt veel karbonaatse kruusase aluspõhjaga mullal ja niiskusevaesel liivsavisel klibumullal.

Kuid liigniiskel ja soostuval alal sarapuu ei kasva.

Võimalik, et seepärast teie praeguses koduümbruses sarapuid polegi. Kuid maaparandusega saate pinnase istanduse jaoks kõlblikuks muuta.

Enne kui metsast istikuid tooma lähete, peaksite tegema eeltööna vormide valiku. Iga juhuslikku pöösast pole mõtet kasvatada. Istutusmaterjali peaksite valima suurema saagikusega eksemplarilt ning silmas pidama ka pähklite valmimisaega ja pähklikoore paksust.

Sarapuud võib paljundada valitud pöösa pähklitest. Need korjake enne varisemist ja kuivatage vabas õhus nädal aega. Külviks sobivad kõige suuremad ja paremini arenenud seemned. Toas hoidmisel kaotavad nad idanevuse kiiresti. Seepärast tuleb nad külvata sügisel 4–5 cm sügavusele või kohe kevadiseks külviks stratifitseerida. Külv vajab kaitset näriliste eest.

Esimesel aastal sirguvad 25–35 cm kõrgused seemikud. Nende ümberistutamisel tuleb vältida juurte kuivamist, sest istikud on selle suhtes väga tundlikud.

Vegetatiivselt paljundamiseks võib valitud pöösalt võtta juurevõsu. Parim istutusaeg on sügisel. Kaevake mõned võsud ettevaatlikult välja ja tooge samast au-

gust võetud mulda kaasa. Istutamisel puistake seda iga võsu juurtele kaks-kolm labidatäit. Kui metsast toodud pöösad hästi kasvama lähevad, võite neid edaspidi kasutada paljundamiseks look-, renn- või kuhjevõrsikutega.

Kui soovite korralikku pähklisaaki saada, istutage pöösad 3–4 m vahekaugusele, mitte tiheda hekina.

Sarapuupöösa kujundamisel jätke kasvama 6–8 kõige elujõulisemat ja tervemat haru. Kandeas oksaharusid peate uuendama 10–15 aasta pärast. Tihedaks ärge laske pöösal kasvada. Lisaks vana-okeste eemaldamisele tuleb välja lõigata noored pikad võrsed, jättes ainult 1–2 asendusoksa.

Pöösaaluste rohtumise vältimiseks katke maapind poolkõdunenud lehtede või muu multšiga. Mahalangenud sarapuulehed lagunevad kiiresti ja oleks kõige paremaks pinnakatteks, kui pähklikarsaka tõugud ei poeks lehtede alla mulda nukkuma.

Juhul kui elate kohas, kus võib kanu pidada, jätke pöösaalused neile siblimiseks. Talvituma asuvad tõugud maitsevad kanadele hästi. Teine tõhus võte sarapuu kõige ohtlikuma kahjuri hävitamiseks on sügisene lehtede koristamine ja mullaharimine.

Väetada võib mullaviljakusest olenevalt ja pöösa kasvu arvestades orgaanilise väetise ja puutuhaga. Mineraalväetisi kasutage mõõdukalt.